

گزارش مکتوب شورای حمایت از حقوق تألیف و نشر

نوزدهمین نشست شورا در روز چهارشنبه بیست و پنجم آبان ماه ۱۳۹۰ ساعت ۹ با حضور اعضای زیر تشکیل گردید. شرکت کنندگان:

آقای توکل (نماینده انجمن فرهنگی ناشران کودک و نوجوان)
آقای آخوندی (رئیس هیئت مدیره انجمن فرهنگی ناشران کتب مذهبی)
آقای کمیلی (عضو کمیسیون حقوقی اتحادیه ناشران و کتابفروشان و وکیل دادگستری)
آقای آموزگار (رئیس هیئت مدیره انجمن فرهنگی ناشران بین المللی ایرانیان و عضو هیأت مدیره اتحادیه)
آقای دکتر کفاشی (عضو هیئت مدیره انجمن فرهنگی ناشران کتاب دانشگاهی)
آقای بنی صدر (عضو کمیسیون حقوقی اتحادیه ناشران و کتابفروشان و وکیل دادگستری)
آقای رحمانی (نماینده اداره کل مجامع فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی)
آقای داود موسایی (مدیر مسئول انتشارات فرهنگ معاصر)
آقای حسینی نیک (مدیر مسئول دفتر مطالعات و خدمات حقوقی - رئیس شورا)
آقای دکتر احمدزاده (دبیر جلسه)

بعد از قرائت قرآن کریم، مذاکرات شورا به شرح زیر آغاز گردید:

موضوعات مورد بحث:

موضوع جلسه: نقد و بررسی ماده یک لایحه پیشنهادی معاونت حقوقی وزارت فرهنگ و ارشاد

در ابتدای جلسه گزارش ملاقات مسئول شورا با مدیر کل حقوقی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ارائه گردید که خلاصه آن چنین بود:

آقای محسن زاده ضمن استقبال از نقد و بررسی لایحه در شورای حمایت از حقوق تألیف و نشر، موافقت کرد که ایشان و معاون محترمشان، جلسات مشترکی با شورا بطور مستمر داشته باشند و در ادامه، پیشنهادات و اصلاحیه‌های مطرح شده در شورا را به کمیسیون لوایح در دولت منتقل نمایند.

البته در این جلسه حضور نداشتند و بعداً باید برای روز جلسه تصمیمی گرفته شود چون جلسات شورا همزمان با جلسات کمیسیون لوایح دولت است.

مقدمات بحث:

الف: با توجه به شروع شدن بحث لایحه در کمیسیون لوایح هیأت دولت، لازم است جلسات شورا نیز همراه و بلکه جلوتر از کمیسیون به مواد لایحه بپردازد و جمع بندی نظرات از طریق اداره کل حقوقی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به کمیسیون اعلام گردد.

ب: مبنای بررسی‌های شورا، لایحه پیشنهادی اداره کل حقوقی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی خواهد بود چراکه فعلاً این ویرایش از لایحه است که در کمیسیون لوایح هیأت دولت مطرح گردیده است. اما برای بررسی و ارائه پیشنهادات اصلاحی، لاجرم از منابع زیر نیز استفاده خواهد شد:

- ۱- لایحه تألیفی و پیشنهادی جناب آقای دکتر شبیری به لحاظ سابقه تدوین و دقت علمی.
- ۲- قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان و قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی و قانون حمایت از پدیدآورندگان نرم افزارها و قانون تجارت الکترونیکی با توجه به سابقه و تجربیات قانونگذاری.
- ۳- نظرات و پیشنهادات علمی و تجربی اعضای شورا با توجه به سوابق و تجربیات گذشته.

بدین سبب، بر مبنای لایحه پیشنهادی اداره کل حقوقی ارشاد و به تناسب پیشرفت بررسی‌های کمیسیون لوایح هیأت دولت، موضوعات بحث در شورا تعیین می‌گردد.

ج: آنچه تاکنون در شورا مورد بحث و دقت قرار گرفته بود، شامل مباحث مربوط به تعهدات پدیدآورنده و تعهدات ناشر بوده که تقریباً به پایان رسیده و ضمن آن که به مقام عالی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تقدیم شده، در فرصت مقتضی، به کمیسیون لوایح دولت نیز ارائه خواهد شده لیکن با توجه به ارسال این لایحه به هیأت دولت و آغاز بررسی‌های آن در کمیسیون لوایح، تصمیم گرفته شد، بررسی‌های شورا نیز از اول لایحه صورت گیرد تا چنانچه اصلاحاتی پیشنهاد گردید، امکان تغییر و اصلاح لایحه در دولت وجود داشته باشد و فرصت‌ها به مراحل بعدی مانند کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی احاله نگردد.

د: در ادامه بحث‌های مربوط به این لایحه، جهت اختصار در بیان لوایح و قوانین مختلف به اصطلاحات زیر اکتفا می‌کنیم:

- ۱- لایحه ارشاد: لایحه پیشنهادی اداره کل حقوقی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
  - ۲- لایحه چاپ شده: لایحه‌ای که توسط دکتر شبیری تدوین و توسط دبیرخانه شورای عالی اطلاع رسانی (شورای عالی انقلاب فرهنگی) چاپ و منتشر گردیده است.
  - ۳- قانون ۱۳۴۸: قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸
  - ۴- قانون ۱۳۵۲: قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی مصوب ۱۳۵۲
- و اما بحث اصلی جلسه نوزدهم:

ماده ۱ بند ۱:

متن پیشنهادی لایحه ارشاد چنین است:

تعاریف:

از نظر این قانون اصطلاحات زیر در این معانی به کار می‌روند:

(۱) «اثر ادبی - هنری» هر آفریده فکری اصیل در زمینه‌های ادبی، هنری و علمی

اولین موضوع، تقسیم بندی محتوایی متن است که در لایحه چاپ شده، تعاریف را با عنوان بخش اول، آورده و در لایحه ارشاد، بدون عنوان است. ذکر عنوان بخش برای تعاریف با توجه به تعدد کلید واژه‌ها و عناوین می‌تواند بهتر باشد.

اما بحث محتوا: قانونگذار قبل از هر چیز باید، تعریفی از اثر ارائه نماید تا اثر ادبی - هنری.

از طرف دیگر در انواع آثار، آیا اثر ادبی و هنری شامل اثر علمی هم می‌شود یا خیر؟ اگر می‌شود، چرا در عنوان نیامده و اگر نمی‌شود، چرا در تعریف آورده شده است.

از مهمترین بخش‌ها و مشکل‌ترین مباحث در قانون نویسی، بخش تعاریف است چراکه باید جامع اطراف باشد و مانع اغیار. از اهمیت این بخش همین بس که در تدوین همه مواد این لایحه باید به تعاریف ذکر شده توجه داشت و جوانب آن را لحاظ کرد.

نتیجه آنکه تعریف ارائه شده از اثر لایحه ارشاد، جامع و مانع نیست.

اما لایحه چاپ شده چنین تدوین شده است:

بخش اول: تعاریف

ماده ۱. از نظر این قانون، اصطلاحات زیر در این معانی به کار می‌روند:

(۱) «اثر» عبارت است از هرگونه آفریده ادبی و هنری که در آن، افکار و احساسات به شیوه‌ای

اصیل ارائه شده باشند.

در این ویرایش از لایحه، به تعریف اثر پرداخته شده لیکن به نظر می‌رسد دارای نواقصی به شرح زیر باشد:

۱- در تعریف اثر، به آثار ادبی و هنری اکتفا شده در حالی که منظور از قانونگذاری در این حوزه، بی تردید، حمایت از آثار علمی و آثاری که از راه دانش پدید می‌آید نیز می‌باشد.

۲- پدید آمدن اثر از راه ابتکار در تعریف مغفول مانده است.

۳- بر اساس اصول حاکم بر حقوق مالکیت فکری، نوع، سلیقه و روش بیان و ظهور اثر برای حمایت از آن دارای اهمیت نیست. بهتر است این ویژگی در تعریف اثر قید گردد گرچه شاید در بخش‌های دیگر لایحه به این امر اشاره شده باشد.

در اینجا به قوانین گذشته رجوع می‌کنیم تا از نوع قانون نویسی در گذشته‌ها پند گیریم:

ابتدا قانون ۱۳۴۸، ماده ۱ در ذیل فصل یکم، تعاریف:

ماده ۱- از نظر این قانون به مؤلف و مصنف و هنرمند «پدید آورنده» و به آنچه از راه دانش یا هنر

و یا ابتکار آنان پدید می‌آید بدون در نظر گرفتن سلیقه یا روشی که در بیان و یا ظهور و ایجاد آن

بکار رفته «اثر» اطلاق می‌شود.

قوانین دیگر به تعریف اثر نپرداخته‌اند بجز فقط در قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲ که در ماده ۶ به برابری داده پیام با نوشته اشاره کرده و مورد حکم قرار داده است.

تعریف یاد شده در قانون ۱۳۴۸ علاوه بر اثر، شامل مؤلف و مصنف و هنرمند نیز شده است که آنچه مورد بحث ماست، تعریف اثر می‌باشد.

به نظر نظر می‌رسد، تعریف یاد شده از اثر، قابل تأمل تر از تعاریف جدید می‌باشد.

اگر سوابق این تعریف را بخواهیم واکاوی نماییم، خواهیم دید که تدوین این قانون همزمان با تصویب اصلاحیه پاریس که آخرین اصلاحیه کنوانسیون برن بوده، می‌باشد، بنا بر این می‌توان به منشأ این تعریف پی برد.

در نهایت، تعریفی که از اثر ارائه گردید، چنین است:

بند ۱ - اثر: هر نوع آفریده فکری اصیل است که از راه دانش یا هنر یا ابتکار بدون در نظر گرفتن سلیقه

یا روشی که در بیان و یا ظهور و ایجاد آن بکار رفته، پدید می‌آید.

پیشنهاد می‌گردد این تعریف جایگزین بند ۱ ماده ۱ لایحه ارشاد گردد.

در جلسه بعد، انواع اثر که در لایحه مطرح گردیده، اعم از اثر مشترک، اثر جمعی، اثر اشتقاقی و اثر ترکیبی یا مرکب بحث خواهد شد. انشاء الله

سید عباس حسینی نیک

مسئول شورای حمایت از حقوق تألیف و نشر